

Alaikäisten alkoholiostot

MARJA HOLMILA – THOMAS KARLSSON – KIRSIMARJA RAITASALO

Johdanto

Alaikäisten alkoholin saantiin suhtaudutaan ristiriitaisesti. Laki ja asenteet painottavat alaikäisten suojaamista alkoholilta. Suomen laki kieltää alkoholin myynnin ja anniskelun alle 18-vuotiaille. Kielto koskee paitsi varsinaisia alkoholijuomien myyjiä myös tuotteiden myymistä eteenpäin: alkoholin välittämisen alaikäisille on myös lainvastaista. Kansalaisten enemmistö kannattaa alaikäisille myynnin kieltä (Österberg 2005), ja nuorten kansainvälisestäkin katsoen voimakkaan humalahakuisesta juomisesta ollaan huolestuneita. Ikärajoista säättävän lain toimeenpano ontuu kuitenkin pahasti: ikäraajat vuotavat ja alkoholin käyttö aloitetaan paljon ennen laillisen ostoiän saavuttamista (Ahlström & al. 2004; Luopa & al. 2004).

Kontrollin avaintoimijoita ovat alkoholin myyjät ja anniskelijat sekä nuorten vanhemmat. Alkoholiviranomaiset ovat kiinnittäneet useaan otteeseen huomiota alkoholin myymiseen alaikäisille, valvontaa on ajoittain tiukennettu ja erilaisia kampanjoita järjestetty myynnin estämiseksi. Nuoret yrittävät kiertää säännöksiä, mutta myyjien velvollisuus olisi aina tarkistaa nuorelta näytävän asiakkaan paperit. Valvontaan ei kuitenkaan ole riittävästi resursseja.

Nuorten vanhempien ja muiden aikuisten asennoitumista leimaa epäjohtonmukaisuus: ikärajoja saatetaan pitää hyvinä, mutta alkoholia voidaan ostaa omille lapsille, sisaruksille ja nuoremmille kavereille. Ainakin nuorten näkökulmasta tilanne saattaa olla hämäävä: miksi laki on olemassa, kun sillä ei ole suuremmin väliä? Vai onko?

Vanhempien ja heidän murrosikäisten lastensa käsitykset asioista ovat aina jossain määrin erilaisia. Viime vuosina on kuitenkin puhuttu paljon siitä, että vanhemmat eivät riittävästi tiedä lastensa tekemisistä. On myös väitetty, että ”vanhem-

muus on hukassa” ja että vanhemmat eivät kannasta vastuuta lapsistaan. Lienee kuitenkin riittämättömää kiinnittää huomio pelkästään vanhempiin. Tutkimusta, jossa olisi tarkasteltu, miten perheiden sisällä näiden asioiden ympärillä todellisuudessa toimitaan, on hyvin vähän. Marja Holmilan ja Kirsimarja Raitasalon (2002, 89) mukaan useimpien vanhempien mielestä kontrolloiva tai määräävä tyyli ei ole oikea tapa kasvattaa 15-vuotiaita alkoholin käytössä. Linja tuntuu olevan sallivampi kuin edellisellä sukupolvella, joka sekun muistettiin aika sallivaksi. Lähes puolet vanhemmista oli valmis ostamaan alkoholia 15-vuotiaan omiin juhliin, ja yli neljäsosa oli niin tehnytkin. Alkoholin tarjoamista kotona perustellaan mm. halulla opettaa lapsia ”sivistyneeseen” juomiseen, ja siihen vaikuttavat myös erilaiset pelot siitä, millaisia tilanteita ja terveysriskejä lapsille ja nuorille voisi koitua itsenäisesti vaikkapa pimeiltä markkinoilta hankittujen juomien käytöstä.

Vanhempien lisäksi nuorten elämää määräävät ikätovereitten näkemykset ja asenteet. Nuorten keskinäinen yhteys ja sen synnyttämät paineet ja merkitykset ovat valtavan vahvoja (Jaatinen 2002, 101). Nuorten käsityksiä toisten samanikäisten juomatavoista leimaa joukkoharhaksi kutsuttu ilmiö: enemmistö nuorista luulee muiden nuorten käyttävän alkoholia enemmän kuin he itse. Joukkoharha vaikuttaa sosiaalisen paineen tavoin ja on omiaan lisäämään nuorten alkoholin käyttöä (Ahlström & al. 2003; Ahlström-Laakso 1982; Hauge 1967). Amerikkalainen kirjallisuuskatsaus osoitti, että college-opiskelijoilla on liioittelevat käsitykset muiden opiskelijoiden juomisesta ja asenteista. Opiskelijatovereitten vapaamielisyyttä ja juomisen määrää sekä ongelmia liioiteltiin, ja näillä käsityksillä oli negatiivisia, ongelmajuomista edistäviä vaikutuksia (Perkins 2002, 164).

Suurin osa (81 %) 15-vuotiaiden vanhemmis-

takin näyttäisi pääkaupunkiseudulla tehdyn kyselyn valossa olevan sitä mieltä, että oma nuori juo vähemmän kuin muut samanikäiset. Vain yksi prosentti vastaajista oli sitä mieltä, että oma nuori juo enemmän kuin toiset nuoret. (Holmila & Raitasalo 2002, 83.) Nuorten keskuudessa ilmenevä joukkoharha näyttäisi siis siirtyvän myös heidän hyvää tarkoittaville vanhemmilleen. Juopottelevat nuoret, joista julkisuudessa ollaan huolestuneita, ovat aina jonkin toisen perheen lapsia.

Alaikäisten alkoholiostojen sääntely tulee varmasti aina olemaan hankalaa, aikuisten arkiseen vastuullisuuteen pohjaavaa huolenpitoa. Nykytilannetta leimaa kuitenkin sellainen ristiriitaisen ajatusten ja harhaisten tietojen keitos, johon olisi yhteisöllisellä keskustelulla saatava selvyyttä. Millaiset toimenpiteet olisi asetettava tärkeimmiksi pyrittäessä vähentämään alaikäisten alkoholin saatavuutta?

Tämän artikkelin tarkoituksena on selvittää tarkemmin, mistä alaikäiset saavat juomansa alkoholin ja millaisia kokemuksia heillä näistä hankinnoista on. Lisäksi tarkastellaan teini-ikäisten nuorten vanhempien kokemusta tilanteesta ja pohditaan, mistä saman paikkakunnan nuorten ja vanhempien antamien kuvausten erilaisuudet mahtavat johtua.

Aineistot

Aineistomme kuvaavat yhteisötasoa. Alaikäisten alkoholi-hankinnoista kerättiin syksyllä 2004 kahdenlaista aineistoa: ikäraajakontrollin toimivuutta mitattiin ostokokeiden avulla ja lisäksi niin nuorilta kuin nuorten vanhemmilta kysyttiin postikyselyssä mielipiteitä ja kokemuksia alkoholijuomien ostosta. Artikkelin pohjautuu PAKKA-projektin¹ yhteydessä kerättyihin aineistoihin sekä Kouluterveyskyselyn (<http://www.stakes.fi/kouluterveys>) aineistoon.

Ostokokeilla mitattiin, miten helppoa nuorelta näyttävien tyttöjen ja poikien oli ostaa alkoholia vähittäismyymyntipaikoista joutumatta todistamaan

¹PAKKA on paikallisen alkoholipolitiikan tutkimus- ja kehittämishanke, joka toteutetaan vuosina 2004–2007 Hämeenlinnan seutukunnassa ja Jyväskylän verkostokaupunkialueilla. Projektista tehdään kvasi-kokeelliseen asetelmaan nojaava vaikuttavuustutkimus (<http://www.pakka.fi>).

ikäensä. Näin kartoitettiin omavalvonnan ja ikäraajakontrollin tasoa Hämeenlinnan seutukunnan vähittäismyymälöissä. Tutkimuksen kohteena olivat Alkon myymälät, elintarvikemyymälät, huoltoasemat, elintarvikekioskit ja kioskit.

Ostokokeita tehtiin Hämeenlinnan seutukunnan ja verrokkiseutukunnan kaupoista neljän päivän aikana marraskuussa 2004. Koeostajina toimi kahdeksan vapaaehtoista täysi-ikäistä, mutta alaikäiseltä näyttävää nuorta (neljä tyttöä ja neljä poikaa). Koeostajat valitsi raati, jossa oli mukana tutkijoiden lisäksi ravintolan ovimies sekä alkoholitarkastajana ja nuorisotyöntekijänä toiminut henkilö. Käytettäessä täysi-ikäisiä koeostajia pystyttiin välttämään ne tutkimuseettiset ongelmat, joita alaikäisten käyttämisestä olisi mahdollisesti syntynyt (ks. esim. Wallin 2004). Kokeessa mukana olleet kaupat eivät myöskään syyllistyneet mihinkään laittomaan toimintaan myydessään alkoholia yli 18-vuotiaille koeostajille.

Syksyllä 2004 Pakka-projektissa kerättiin postikyselyaineisto projektin interventioalueilla Hämeenlinnan ja Jyväskylän seutukunnissa sekä niiden vertailupaikkakunnilla. Aineiston keruusta huolehti Tilastokeskus. Tutkimuksen otos oli 8 000 ja se jakaantui neljään seutukunta-otokseen, joista kukin oli kooltaan 2 000 henkilöä. Otos poimittiin satunnaisotannalla Tilastokeskuksen väestötietojärjestelmästä ja sen kohteena olivat 15–59-vuotiaat suomalaiset. Yhteensä kyselyn palautti täytettyinä 4 121 vastaajaa eli vastausprosentiksi tuli 51,6. Seutukunnittain tarkasteltuna vastausprosentti vaihteli välillä 48,3–55,2. Vastaajista 57 prosenttia oli naisia ja 43 prosenttia miehiä. Aineisto painotettiin iän ja sukupuolen mukaan eri ryhmien erilaisten vastausprosenttien aiheuttamien erojen korjaamiseksi.

Lisäksi saimme käyttöömmme Kouluterveyskyselyn aineiston Hämeenlinnan ja Jyväskylän seutujen osalta vuosilta 2003 (Jyväskylä) ja 2004 (Hämeenlinna) sekä verrokkiseutukuntien osalta vastaavilta vuosilta. Kouluterveyskyselyssä kootaan valtakunnallisesti yhtenäisellä menetelmällä tietoa 14–18-vuotiaiden elinoloista, koulukokemuksista, terveydestä ja terveystottumuksista. Opettajan ohjaama luokkakysely tehdään kunnan kaikkien peruskoulujen 8. ja 9. luokilla sekä lukioiden 1. ja 2. luokilla. Näin saadaan riittävästi aineistoa koulukohtaisiin tuloksiin. Hämeenlinnan alueella kyselyyn vastasi 2 592 ja Jyväskylän alueella 4 501 oppilasta.

Alaikäisten alkoholin käyttö

Paikkakunnilla tehdyt kyselyt osoittavat, että 15–17-vuotiaista enemmistö on käyttänyt alkoholia. Nuorista vain 21 prosenttia ilmoitti olevansa raittiita. Samoilla alueilla toteutetun Kouluterveyskyselyn mukaan tämänikäisistä nuorista 27 prosenttia ilmoitti olevansa raittiita. Sen sijaan 40 prosenttia 15–17-vuotiaitten lasten vanhemmista arveli Pakka-kyselyssä, ettei oma lapsi käytä koskaan alkoholia. Ero vanhempien käsityksen ja nuorten oman ilmoituksen välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($|t| = 4,54^{***}$). (Taulukko 1.)

Ero vanhempien ja nuorten välillä oli vielä suurempi, kun kysyttiin humalakäytöstä ($|t| = 92,045^{***}$) (taulukko 2). Vanhemmista 67 prosenttia arveli, ettei oma nuori ole koskaan humalassa, kun nuorista itse näin ilmoitti vain 27 prosenttia. (Kouluterveyskyselyn mukaan 42 %.)

Kyselytutkimuksen tulokset viittaavat siis siihen, että valtaosa vanhemmista uskoo alaikäisten lastensa juovan vähemmän kuin nuoret itse raportoivat. Onkin luontevaa ajatella, että vanhemmat eivät tiedä aivan tarkasti, miten nuoret käyttävät alkoholia, ja että he myös ehkä helposti luulevat asioiden olevan hiukan paremmin kuin ne todellisuudessa ovat. Nuoret taas saattavat jopa vähän liioitella kysyttäessä heidän alkoholin käyttöönsä.

Nuorten alkoholihankinnat

Käsitykset hankkimisen helppoudesta

Pakka-kyselyssä kysyttiin myös, miten helppona vastaajat pitävät alkoholijuomien hankkimista. 15–17-vuotiaista vastaajista 63 prosenttia piti hankkimista erittäin tai melko helppona, kun taas vanhemmista, joilla oli 15–17-vuotiaita lapsia, 54 prosenttia arveli ostamisen olevan helppoa (taulukko 3). Vain pieni osa vastaajista piti hankkimista vaikeana. Ero nuorten ja vanhempien vastausten välillä oli merkitsevä ($\chi^2 = 14,3^{**}$). Nuorista neljännes ja vanhemmista yli kolmannes ei osannut vastata kysymykseen, mikä kertoo tiedonpuutteesta tällä alueella.

Pakka-kyselyssä kysyttiin lisäksi, miten suureksi vastaajat arvioivat kiinnijäämisriskin ostettaessa alkoholia alaikäisille sekä alaikäisen itse yrittäessä ostaa alkoholijuomia Alkosta, päivittäistavarakaupasta, kioskilta tai huoltoasemalta. Vastaukset kysymyksiin luokiteltiin niin, että ei ris-

Taulukko 1. Raittiiden osuus 15–17-vuotiaista nuorista (vanhempien arvelu ja nuorten ilmoitus) Pakka-kyselyn mukaan, %

	Vanhemmat	Nuoret (15–17-v.)
Käyttäjät	60	79
Raittiita	40	21
Yhteensä	100 (n = 340)	100 (n = 198)

Taulukko 2. Niiden 15–17-vuotiaiden nuorten osuus, jotka juovat itsensä ainakin kerran vuodessa tosi humalaan (vanhempien arvelu ja nuorten ilmoitus) Pakka-kyselyn ja Kouluterveyskyselyn (KT) mukaan, %

	Vanhemmat (Pakka)	Nuoret (15–17-v.) (KT)
Ei koskaan	67	27
Vähintään kerran vuodessa	33	73
Yhteensä	100 (n = 340)	100 (n = 137)

Taulukko 3. Kuinka helppoa alle 18-vuotiaan on ostaa/hankkia alkoholia paikkakunnallanne, %

	Vanhemmat	Nuoret (15–17-v.)	Yhteensä (n = 1 032)
Erittäin helppoa	15	20	16
Melko helppoa	39	43	40
En osaa sanoa	38	24	35
Melko vaikeaa	7	10	8
Erittäin vaikeaa	1	3	2
Yhteensä	100 (n = 849)	100 (n = 183)	100 (n = 1 032)

kiä on 0, vähäinen riski on 1, melko suuri riski on 2 ja suuri riski on 3. Näiden riskiarvojen keskiarvoja vertailtiin nuorten ja vanhempien välillä kaksisuuntaisen t-testin avulla. Niin vanhempien kuin lastenkin mielestä kiinnijäämisriski on pieni, jos henkilö ostaa alkoholia myymälästä välittämättä tai antaakseen sen alle 18-vuotiaalle. Nuoret pitivät riskiä vielä pienempänä kuin vanhemmat. Ero nuorten ja vanhempien välillä oli tilastollisesti merkitsevä ($|t| = 4,6^{***}$).

Nuoren itse yrittäessä ostaa alkoholia oli vastaajien mielestä suurin riski jäädä tästä kiinni Al-

kon myymälöissä. Riskin arvioitiin olevan pienin kioskeissa ja huoltoasemilla. Tässä kohden vanhempien ja nuorten mielipiteet eivät eronneet toisistaan merkitsevästi.

Ostokokeen tulokset

Hämeenlinnan seutukunnassa tehdystä 147 ostoyrityksestä myyjä kieltäytyi myymästä alkoholia hieman yli puolessa (52 %) tapauksista. Myyntipisteitä oli kaikkiaan 33. Useimmin kieltäytyivät myymästä Alkon myymälät ja eniten vuotivat huoltoasemat. Tytöille myytiin hieman harvemmin kuin pojille: 56 prosenttia tyttöjen ja 47 prosenttia poikien ostoyrityksistä epäonnistui.

Alkoholin ostokoetutkimuksia ei Suomessa aikaisemmin ole tehty, joten tulosten vertailu aikaisempiin kotimaisiin tutkimuksiin on mahdotonta. Nyt tehdyissä ostokokeissa saatiin kuitenkin melko samantapaisia tuloksia kuin aiemmin on saatu Ruotsissa. Ruotsissa syksyllä 2004 tehdystä oluen ostokoetutkimuksessa nuorille kieltäydettiin myymästä 46 prosentissa kaikista ostoyrityksistä, kun luku vuotta aikaisemmin oli ollut 51 prosenttia (Folköl & ungdomar, 2004).

Nuorten raportointi hankinnoista ja kokemukset kontrollista

Pakka-kyselyssä kysyttiin, kuinka usein alle 25-vuotiaita nuoria on pyydetty todistamaan ikänsä heidän yrittäessään ostaa alkoholijuomia. Kyselyn perusteella näyttää siltä, että säännöstä iän tarkistamisesta laiminlyödään usein. Useimmin papereja oli kysytty ravintoloissa ja Alkon myymälöissä, harvemmin vähittäismyymälöissä ja kaikkien harvimmin kioskeilla ja huoltoasemilla. Tulokset ovat samansuuntaisia edellä kuvattujen Hämeenlinnan ostokokeitten kanssa.

Kouluterveyskyselyssä nuorilta kysyttiin, mistä he olivat hankkineet edellisellä kerralla käyttämänsä alkoholijuomat. Selvästi suurin osa (68 %) alle 18-vuotiaista ilmoitti hankkineensa juomansa kavereilta. Vanhemmat olivat hakeneet nuorille alkoholia 18 prosentissa, sisarukset 16 prosentissa ja tuntematon 14 prosentissa tapauksista. Noin neljäsosa alle 18-vuotiaista nuorista oli ostanut viime juomiskertansa aineksia suoraan vähittäismyyntiliikkeistä (18 % oli hankkinut alkoholinsa kaupasta ja 8 % Alkon myymälästä). Juomat oli hankkinut ulkomailta tai laivalta 13 prosenttia ja oli ottanut kotoaan 15 prosenttia.

Pakka-kyselyssä selvitettiin samaa asiaa kysymällä, miten usein vastaajat hankkivat alkoholia

eri paikoista. Jälleen näytti siltä, että yleisimminkin nuoret hankkivat alkoholinsa muualta kuin kauposta tai ravintoloista (60 % kavereilta, sisaruksilta tai tuntemattomilta).

Nuoret siis itse ilmoittavat useimmiten hankkivansa juomansa alkoholin kavereiltaan, vanhemmiltaan, sisaruksiltaan tai tuntemattomilta eli jonkun välittämänä. Keräämämme kyselyaineiston nojalla on mahdollista tarkastella, antavatko nuorten toimesta välittäjiksi ilmoitetut kaverit, sisarukset, vanhemmat ja tuntemattomat aikuiset saman kuvan välitystoiminnasta kuin alaikäiset. Aikuisten vastauksista piirtyy aivan toisenlainen kuva: vain hyvin harvat aikuiset kertovat itse välittäneensä alkoholia alaikäisille. Vain noin kaksi prosenttia vanhemmista ilmoittaa ostaneensa tai hankkineensa alkoholia 15–17-vuotiaalle lapselleen viimeksi kuluneiden 12 kuukauden aikana, viisi prosenttia Pakka-kyselyyn vastanneista alle 30-vuotiaista sanoi ostaneensa juomia alaikäiselle veljelleen tai sisarelleen ja kolme prosenttia jollekin muulle alaikäiselle.

Yhteenveto

Vaikka alkoholin ostaminen alaikäisenä sekä sen välittäminen alaikäisille on alkoholilain mukaan kiellettyä, nuoret saavat kuitenkin omasta mielestään helposti hankittua alkoholijuomia. Kyselyaineistojemme mukaan nuorten enemmistö piti alkoholin ostamista vähittäismyyntipisteistä helppona. Myös ostokoe osoitti, että noin puolet nuorten tekemistä ostoyrityksistä onnistui ilman, että alle 18-vuotiailta näyttäviltä asiakkailta olisi kysytty henkilöllisyystodistusta. Sekä nuoret että vanhemmat pitivät riskiä jäädä kiinni alaikäisenä tehdyistä ostoyrityksistä melko vähäisenä. Näyttäisi siis siltä, että alaikäisille myynnin kieltävää lakia ei tarvitse ottaa kovin tosissaan; riski joutua vastaamaan sen rikkomisesta on miltei olematon. Syntyy helposti ajatus, että yhteiskunta ei voi pitää kyseistä sääntöä kovin tärkeänä.

Vanhemmat luulevat alkoholin hankkimisen olevan nuorille vaikeampaa kuin nuoret itse ilmoittavat. Vanhemmat myös uskovat useammin nuortensa olevan raittiita ja juovansa itsensä harvemmin humalaan kuin nuoret itse ilmoittavat. Eroja voi selittää osaltaan se, että kyselytutkimuksissa nuoret liioittelevat omaa alkoholin käyttöönsä tai eivät ainakaan aikuisten tapaan pyri salailemaan sitä. Toisaalta vanhemmat ehkä halua-

vat nähdä omat lapsensa mahdollisimman hyvässä valossa ja näin ollen uskovat heidän käyttävän vähemmän alkoholia kuin muut ikätoverit.

Selvimmin alaikäisten ja aikuisten välinen ”tietokatkos” tai harha koskee kuitenkin juomien välittämistä. Kun nuoret itse siis ilmoittavat useimmiten saavansa juomansa jonkun välittämänä, välittäjiksi ei kyselyssä tunnustaudu juuri kukaan. Voidaan kuitenkin olettaa, että nuorten ilmoitus välittämisen yleisyydestä on lähempänä totuutta ja että täysi-ikäiset eivät jostain syytä halua kertoa toimineensa välittäjinä. Lisäksi yksi välittäjä, vaikkapa 18 vuotta täyttänyt kaveri, voi välittää useammalle alaikäiselle ja näin ollen välittämistä luultavasti tapahtuu enemmän kuin aikuisten ilmoituksesta voisi päätellä. Saattaa olla myös niin, että moni ei ole edes tietoinen alaikäisille välittämisen laittomuudesta.

Vaikka nuoret saavat useimmiten alkoholinsa muiden välittämänä, he ostavat sitä myös itse vä-

hittäismyyntipaikoista. Noin neljännes nuorten juomasta alkoholista on heidän itse kaupoista ja Alkon myymälöistä ostamaansa ja lähes puolet alaikäisiltä näyttäviin nuorten ostokokeista onnistui.

Ehkäisytyössä on tärkeää lisätä niin vanhempien, aikuisikään ehtineitten kavereitten kuin nuorten itsensäkin vastuuntunnetta nuorten alkoholin käytön suhteen. Koska taustalla näyttäisi kuitenkin olevan yleinen usko siitä, että nuorille myyminen tai välittäminen on tavallista eikä johda sanktioihin ja että ongelmat ovat josain muualla kuin omassa vaikutuspiirissä, olisi ehkäisytyön ehkä tärkeimmiksi tavoitteiksi otettava alaikäisille myynnin valvonnan tehostaminen ja yrittäjien koulutus. Näin voitaisiin parhaiten tehostaa alaikäisille myynnin kieltävää ja sitä tuomittavana pitävää normistoa myös vanhempien ja nuorten keskuudessa.

TIIVISTELMÄ

Marja Holmila & Thomas Karlsson & Kirsimarja Raitasalo: Alaikäisten alkoholiostot

Artikkeli pyrkii selvittämään, mistä alaikäiset saavat juomansa alkoholin ja millaisia kokemuksia heillä näistä hankinnoista on. Lisäksi tarkastellaan teini-ikäisten nuorten vanhempien kokemusta tilanteesta ja pohditaan, mistä saman paikkakunnan nuorten ja vanhempien antamien kuvausten erilaisuudet mahtavat johtua. Artikkelin pohjautuu Pakka-projektiin yhteydessä kerättyihin ostokoe- ja kyselyaineistoihin sekä Kouluterveyskyselyn (<http://www.stakes.fi/kouluterveys>) aineistoon.

Vaikka alkoholin ostaminen alaikäisenä sekä sen välittäminen alaikäisille on alkoholilain mukaan kiellettyä, nuoret saavat kuitenkin omasta mielestään helpos-

ti hankittua alkoholijuomia. Nuorten enemmistö piti alkoholin ostamista vähittäismyyntipisteistä helppona, ja myös ostokoe osoitti, että noin puolet nuorten tekemistä ostoyrityksistä onnistui ilman, että alle 18-vuotiailta näyttäviltilä asiakkailta olisi kysytty henkilöllisyystodistusta. Sekä nuoret että vanhemmat pitivät riskiä jäädä kiinni alaikäisenä tehdystä ostoyrityksistä melko vähäisenä. Vanhemmat luulevat alkoholin hankkimisen olevan nuorille vaikeampaa kuin nuoret itse ilmoittavat. Noin neljännes nuorten juomasta alkoholista on heidän itse kaupoista ja Alkon myymälöistä ostamaansa ja lähes puolet alaikäisiltä näyttäviin nuorten ostokokeista onnistui. Ehkäisytyön tavoitteiksi on otettava alaikäisille myynnin valvonnan tehostaminen ja yrittäjien koulutus.

KIRJALLISUUS

- AHLSTRÖM, S. & METSO, L. & TUOVINEN, E. L.: Nuorten juominen vähentynyt, usein humaltuminen ei. Yhteiskuntapolitiikka 68 (2003): 6, 597–602
- AHLSTRÖM, S. & METSO, L. & TUOVINEN, E. L.: Suomalaisen nuorten päihteiden käyttö 1999 ja 2003. Espad-tutkimuksen taulukkoraportti. Aiheita 32/2004. Helsinki: Stakes, 2004
- AHLSTRÖM-LAAKSO, S.: Pluralistic ignorance and Finnish young people's estimates of drinking. Paper presented at the 10th World Congress of Sociology, 16–21 August 1982, Mexico D.F. Reports from the Social Research Institute of Alcohol Studies. Helsinki, Finland
- FOLKÖL & UNGDOMAR. Stockholm: Sveriges folkhälso-

- institut, 2004. (URL: <http://www.fhi.se>)
- HAUGE, R.: Nuoriso ja juomispaine. Alkoholipolitiikka 32 (1967): 1, 9–18
- HOLMILA, M. & RAITASALO, K.: Vanhempien näkemykset nuorten päihteiden käytöstä ja sen ohjaamisesta. S. 79–90. Teoksessa: Holmila, M. (toim.): Asuinalue ja päihdehaitat. Arviointitutkimus ehkäisevästä paikallistoiminnasta Tikkurilassa ja Myllypurosa. Tutkimuksia 122. Helsinki: Stakes, 2002
- JAATINEN, J.: Päihteiden käyttö nuorten näkökulmasta. S. 91–101. Teoksessa: Holmila, M. (toim.): Asuinalue ja päihdehaitat. Arviointitutkimus ehkäisevästä paikallistoiminnasta Tikkurilassa ja Myllypurosa. Tutkimuksia 122. Helsinki: Stakes, 2002
- LUOPA, P. & RÄSÄNEN, M. & JOKELA, J.: Missä men-

- nään? Helsinkiläisnuorten päihdekäyttäytymisen suuntia 1996–2004. Helsinki: Stakes, 2004
- PERKINS, H. W.: Social norms and the prevention of alcohol misuse in collegiate contexts. *Journal of Studies on Alcohol* 63 (2002): supplement no 14, 164–172
- WALLIN, E.: Responsible Beverage Service. Effects of a Community Action Project. Stockholm: Karolinska Institutet, Department of Public Health Sciences, 2004
- ÖSTERBERG, E.: Suomalaiset hyväksyvät vallitsevan alkoholipolitiikan. *Korkki* 2/2005, 6–8.